

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту на фондового ринку

РЕФЕРАТ

**на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного/наукового спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»**

**на тему: «Управління кредитним портфелем банку в умовах
невизначеності та ризику»**

Виконавець:

студентка Центру заочної форми підготовки
Кіор Катерина Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н

Іоргачова Марія Іванівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми даної дипломної роботи полягає в вагомості проведення аналізу ефективності управління кредитним портфелем банку. Нестабільна економічна ситуація поряд із недостатнім рівнем розвитку ринку цінних паперів та інших альтернативних об'єктів інвестування за реалій економіки України висуває нові вимоги щодо методів та інструментів управління кредитним портфелем як вирішального компоненту прибутку банківських установ. Стратегічними цілями управління кредитним портфелем за таких ринкових умов стають класифікація, вимірювання та моніторинг ризику, вивчення джерел портфельного ризику та розробка ефективних методів побудови кредитного портфелю з мінімальним ризиком, максимальною дохідністю і достатньою ліквідністю, баланс між якими визначається обраною кредитною політикою.

Дослідженню проблеми забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банків приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, питання макроекономічних передумов розвитку кредитної діяльності банків розробляли у своїх працях такі автори, як: О. Дзюблюк, Е. Доллан, О. Кузьмак, О. Лаврушин, К. Тігірбеков; з питань методів та інструменти оцінювання та мінімізації кредитного ризику – А. Беляков, В. Вітлінський, Ж. Довгань, Х. Грюнінг, В. Коваленко, О. Ковальов, Н. Костюченко, П. Кудрявцев, Л. Примостка, Л. Слобода, В. Міщенко, С. Науменкова, Н. Няньчук.

Все це обумовлює вибір теми даної дипломної роботи: «Управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику».

Мета дослідження – поглиблення та удосконалення теоретико-методичних засад управління кредитним портфелем банку та розробка практичних рекомендацій його розвитку в сучасних умовах невизначеності та ризику.

Завдання дослідження:

- дослідити поняття «кредитний портфель» та уточнити його сутність, функції і принципи та особливості кредитування;
- узагальнити теоретичні основи управління кредитним портфелем банку;
- охарактеризувати методи та інструменти управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати фінансово-економічний стану АТ «ПУМБ»;
- проаналізувати динаміку та структуру кредитного портфелю АТ «ПУМБ» в умовах невизначеності та ризику;
- розробити рекомендації з подальшого вдосконалення управління кредитним портфелем банку.

Об’єкт дослідження – процес управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління кредитним портфелем банку з урахуванням принципів сучасної концепції кредитного ризик-менеджменту.

Методи дослідження. Методи, які застосовані в роботі – загальнонаукові, аналіз та синтез, аналогія та моделювання, конкретно-наукові, формалізація, графічний метод, табличний метод.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі фінансів, кредитного менеджменту, оцінки ризиків, а також міжнародні та національні стандарти управління кредитним портфелем банку, інформаційно-аналітичні огляди, звіти АТ "ПУМБ" за останні 3 роки, а також наукові статті, підручники та офіційні ресурси Internet.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 17 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі дипломної роботи «*Теоретичні засади управління кредитним портфелем банку*» уточнено сутність поняття «кредитний портфель»; уточнено його сутність, функції, принципи та особливості кредитування; узагальнено теоретичні основи управління кредитним портфелем банку; охарактеризовано методи та інструменти управління кредитним портфелем банку.

Поняття кредитного портфеля можна визначити як сукупність наданих банком позичок, сформовану з метою отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку при мінімальному рівні кредитного ризику. У даному визначенні відтворені три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – *дохідність, ліквідність і ризик*.

Конкретизація умов діяльності комерційного банку може передбачати виокремлення наступних його *стратегічних цілей*:

– максимізація прибутку; забезпечення ліквідності банку; мінімізація ризиків; досягнення стабільної конкурентної переваги на ринку; забезпечення зростання вартості банку; найбільш повне задоволення потреб клієнтів; сприяння розвитку економіки. А саме із визначення стратегічних цілей діяльності комерційного банку впливають конкретні завдання щодо формування ним власного кредитного портфеля, який є відображенням сукупності здійснюваних банком кредитних операцій і утворює основу його активів.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля можна визначити як систему прийомів, методів, заходів, що визначають умови і порядок дій комерційного банку із організації та управління кредитною діяльністю, що на рівні сукупності виданих кредитів дозволяє забезпечити належний рівень прибутковості і мінімізацію ризиків.

Зміст економічного блоку організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля банку визначає конкретне поле діяльності

щодо реалізації тих управлінських рішень, які дозволятимуть найбільш раціонально організувати кредитні відносини між банком та позичальниками, спрямовані на забезпечення максимальної дохідності за допустимого рівня ризику позичкових операцій.

Дотримання основних *принципів управління кредитним портфелем банку* може стати вагомим фактором забезпечення дієвості усього організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля комерційного банку. Практичне використання цього механізму управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Методологія управління кредитним ризиком передбачає розподіл елементів моніторингу останнього між окремими етапами процесу управління. На основі ідентифікації кредитного ризику формується якісна оцінка або рейтинг кредитного ризику. Серед усіх елементів управління кредитним ризиком універсальний характер, з позиції важливості для повноцінної реалізації процесу управління, має елемент аналізу.

У другому розділі дипломної роботи **«Оцінка кредитного портфелю на прикладі АТ «ПУМБ»»** проаналізовано фінансово-економічний стан АТ «ПУМБ»; проаналізовано динаміку та структуру кредитного портфелю АТ «ПУМБ» в умовах невизначеності та ризику;

Проаналізувавши діяльність АТ "ПУМБ" можна сказати:

Діяльність АТ "ПУМБ" в цілому є ефективною, так як за 2016-2020 роки чистий прибуток банку має тенденцію до зростання. Банк є рентабельним, ліквідним, платоспроможним та надійним.

В цілому АТ "ПУМБ" протягом останніх п'яти років збільшує об'єми пасивів. Питома вага банків зростає. Співвідношення між капіталом та зобов'язаннями банку на 01.01.2020 відповідають нормам, що свідчить про

зменшення зобов'язань перед клієнтами і збільшень їх перед акціонерами банку.

В структурі кредитного портфелю за період 2016-2020 рр. переважають кредити та заборгованість юридичних осіб. за останні 5 років у АТ «ПУМБ» спостерігається тенденція до збільшення кредитів та заборгованості фізичних осіб, як в абсолютному значенні, так і у відносному. Це означає, що банк спрямовує більшість ресурсів для залучення клієнтів-фізичних осіб, в той час як банки з іноземним капіталом спрямовують свої сили на залучення клієнтів-юридичних осіб.

У структурі активів кредитний портфель займає найбільшу питому вагу у АТ «ПУМБ», що свідчить про активне кредитування, не зважаючи на складну економічну ситуацію в країні.

У АТ "ПУМБ" кредитування клієнтів є головним напрямом активної діяльності банків, обсяг чистого кредитного портфелю має тенденцію до збільшення.

Дохідність кредитного портфелю АТ «ПУМБ» за останні 5 років знаходиться приблизно на одному ж і тому самому рівні, що свідчить про стабільну роботу банку. Отже, можна зробити висновок, що АТ «ПУМБ» працював досить ефективно.

У третьому розділі дипломної роботи «Напрями удосконалення системи управління кредитним портфелем банку» обґрунтовано методичний підхід комплексної оцінки якості кредитного портфелю; розроблено рекомендації з подальшого вдосконалення управління кредитним портфелем банку.

Якість кредитного портфелю банку, знизилась, що свідчить про підвищення кредитного ризику, та необхідність його подальшої оцінки та прогнозування з метою розробки превентивних заходів, а саме:

- запровадження нових видів банківських продуктів для юридичних осіб та фізичних осіб з орієнтацією на найменш захищені верстви населення;
- створення програми з кредитування підприємців, які бажають створити власну справу;
- індивідуальний підхід при зборі проблемної заборгованості;
- розроблення мінімального переліку необхідних документів для оформлення кредиту та скорочення часу отримання кредиту.

Використання даної моделі IDEF0 дозволяє узагальнити результати аналізу, сформувані комплексну оцінку кредитної діяльності, що дозволяє банкам істотно впорядкувати, поліпшити та удосконалити взагалі процес аналізу та оцінки кредитної діяльності банку.

Створення ситуаційного центру управління проблемною заборгованістю за кредитними операціями АТ «ПУМБ» має такі переваги: можливість використання нових методів та підходів до управління проблемною заборгованістю; зростання темпів скорочення про термінованої заборгованості, зміна традиційного поняття ведення цього виду діяльності; використання ситуаційного центру як ідеального середовища для співпраці з діловими партнерами, зацікавленими у спільній роботі з позичальниками-боржниками; можливість підвищення позитивного іміджу.

Наявність ситуаційного центру дасть змогу банку зміцнити позиції і підняти імідж на ринку фінансових послуг та створити сприятливе підґрунтя для подальшої діяльності й успішної конкуренції.

Необхідність забезпечення комплексного управління процесом здійснення позичкових операцій, а також оптимізації організаційних можливостей управління кредитним портфелем з точки зору розподілу функціональних обов'язків між відповідними підрозділами банку.

Використання основних методів управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність

функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Метою кредитної діяльності будь-якого банку є - досягнення комерційного зростання завдяки зміцненню та підвищенню надійності якості кредитного портфеля банку.

2. Серед основних завдань кредитної діяльності є: створення високоякісних активів, що забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; вкладання кредитних коштів в економічно перспективні, рентабельні проекти; розробка й активне впровадження нових кредитних продуктів; зміцнення і підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості наданих послуг.

3. Чинне банківське національне законодавство в цілому знаходиться на прогресивному напрямі і підпорядковується меті регулювання ринкової системи економіки. Однак найважливішою його проблемою залишається завдання розширення та якісного розвитку правового фундаменту управління банківською системою і банківською діяльністю і відповідності сучасного національного банківського законодавства міжнародним банківським стандартам. Удосконалення банківського законодавства сприятиме функціонуванню ринкової економіки, прискоренню формування ефективної банківської системи України.

4. Основними критеріями успіху для АТ «ПУМБ» є виконання планових показників: по кількості клієнтів, які активно здійснюють операції з Банком, по задоволеності клієнтів від банківського сервісу, частка проблемного кредитного портфелю, рентабельності власного капіталу та рівня чистого прибутку. Банк на регулярній основі здійснює оперативний моніторинг по виконанню поставлених цілей та впроваджує найкращі стандарти банківської практики для їх реалізації.

5. Доходи комерційного банку – це зростання економічних вигід протягом періоду, що аналізується, в результаті банківського продукту та іншої діяльності банку у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань.

Для оцінки фінансових результатів комерційного банку немає єдиного загально визнаного підходу, тому щоб оцінити, на скільки ефективно працює банк використовують ряд показників: рентабельність капіталу (ROE); рентабельність активів (ROA); рентабельність доходів; рентабельність витрат; чистий спред; чиста процентна маржа.

Для більшості даних показників є рекомендовані значення, відповідно до яких і можна зробити висновок стосовно ефективної роботи банку та припустити які фінансові результати даний банк може отримати за певний період.

6. Проаналізувавши діяльність конкретного банку, а саме АТ "ПУМБ", можна зробити висновки, що даний банк працює ефективно так як має позитивні фінансові результати. Дохідність кредитного портфелю за останні 5 років знаходиться приблизно на одному ж і тому самому рівні, що свідчить про стабільну роботу банку. Банк працює ефективно, так як правильно керує кредитним портфелем та розміщує свої ресурси.

7. Із наведених таблиць можна зробити висновок, що питома вага кредитного портфелю в активах банку зростає, що відповідно позитивно впливає на фінансовий результат банку. В структурі кредитного портфелю переважають кредити юридичним особам. За останні 5 років у АТ «ПУМБ» спостерігається тенденція до збільшення кредитів та заборгованості фізичних осіб, як в абсолютному значенні, так і у відносному. Це означає, що банк спрямовує більшість ресурсів для залучення клієнтів-фізичних осіб, в той час як банки з іноземним капіталом спрямовують свої сили на залучення клієнтів-юридичних осіб.

8. АТ «ПУМБ» нарощує пасиви, відбувається процес докапіталізації. Банки відповідають нормативам достатності та адекватності капіталу НБУ, що

являється позитивним явищем стосовно роботи з клієнтами, так як банк перекладає відповідальність перед клієнтами на акціонерів банку.

9. Також можна зробити висновок, що банк працює в правильному напрямку, отримуючи позитивні фінансові результати.

10. Кредитний портфель банку слід розглядати не як просту сукупність наданих позичок, що є результатом хаотичного проведення активних операцій, а як структурований портфель активів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається кредитною політикою - стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування.

11. Використання основних методів управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Отже, дотримуючись рекомендацій, наданих в роботі банк може значно підвищити ефективність управління кредитним портфелем банку.

АНОТАЦІЯ

Кіор К.І., «Управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа, та страхування» за магістерською програмою «Фінансовий та страховий менеджмент»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження - процес управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти кредитного портфелю банку.

Проаналізовано та описано активи, пасиви, їх структуру та темп росту, а також фінансові результати АТ "ПУМБ" та їх динаміку протягом останніх трьох років.

Запропоновано напрями удосконалення системи управління кредитним портфелем банку.

Ключові слова: кредитний портфель, кредитна діяльність, банківська діяльність, кредитний ризик, кредит, фінансові результати.

ANNOTATION

Kior K, «Management of the bank's loan portfolio in the conditions uncertainty and risk»,
thesis for Master degree in specialty 072 «finance, banking and insurance» under the
program « Financial and insurance management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2021

The master's qualification work consists of three sections. The object of research - is the process of managing the bank's loan portfolio in conditions of uncertainty and risk.

Diploma thesis considers the theoretical aspects of the bank's loan portfolio.

Analyzed and described, as well as the financial results of PJSC "FUIB" and their dynamics during the last three years.

The suggested of improvement of the bank 's loan portfolio management system are described.

Key words: loan portfolio, credit activity, banking activity, credit risk, credit, financial results.